

PENAMBAHBAIKAN AKSESORI MANIK SARAWAK

Dayang Siti Khatijah Bt Awang Talip

**Sarjana Muda Seni Gunaan dengan Kepujian
(Teknologi Seni Reka)
2013**

PENAMBAHBAIKAN AKSESORI MANIK SARAWAK

DAYANG SITI KHATIJAH BINTI AWANG TALIP

Projek ini merupakan salah satu keperluan untuk
Ijazah Sarjana Seni Gunaan dengan Kepujian
Teknologi Seni Reka (Tekstil dan Fesyen)

Fakulti Seni Gunaan dan Kreatif

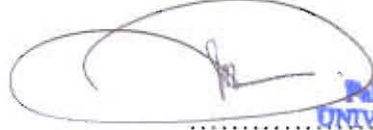
UNIVERSITI MALAYSIA SARAWAK

2013

PENGESAHAN

Projek bertajuk **PENAMBAHBAIKAN AKSESORI MANIK SARAWAK** telah disediakan oleh **Dayang Siti Khatijah Binti Awang Talip** dan telah diserahkan kepada Fakulti Seni Gunaan dan Kreatif sebagai memenuhi syarat untuk Ijazah Sarjana Muda Seni Gunaan dengan Kepujian (**Teknologi Seni Reka**).

Diterima untuk diperiksa:

Norhayati Suleiman
Pensyarah Kanan
Fakulti Seni Gunaan dan Kreatif
UNIVERSITI MALAYSIA SARAWAK

(Cik Norhayati bt Suleiman)

Pesyarah Kanan,

Jabatan Teknologi Seni Reka,

Fakulti Seni Gunaan dan Kreatif.

Tarikh: 09/07/13

PENGAKUAN

Saya mengaku bahawa tiada bahagian daripada penyelidikan dalam disertai ini telah digunakan sebagai bahan sokongan untuk sesuatu ijazah atau kelulusan sama ada kepada universiti ini atau institut pengajian tinggi lain.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Siti Khatijah', written over a horizontal dotted line.

(Dayang Siti Khatijah Binti Awang Talip)

No. Matrik: 28805

PENGHARGAAN

Assalamualaikum w.b.t dan salam sejahtera.

Alhamdulillah, syukur kehadiran ilahi kerana dengan kuasa, limpah dan kurnia serta keizananannya dapat saya menyiapkan penyelidikan tahun akhir yang bertajuk Penambahbaikan aksesori manik sarawak.

Ucapan jutaan terima kasih yang tidak terhingga kepada penyelia utama saya iaitu Cik Norhayati binti Suleiman yang telah banyak memberi tunjuk ajar, membantu saya menyelesaikan masalah yang timbul dan memberi pendapat yang bernas serta sokongan dan dorongan sepanjang penyelidikan ini dijalankan.

Sekalung ucapan terima kasih kepada ibu iaitu Hasimah bt Ham serta keluarga tersayang. Doa dan semangat yang diberikan serta pengorbanan kalian amatlah saya hargai dan tidak akan pernah dilupakan.

Tidak lupa juga, kepada semua pensyarah Teknologi Seni Reka, Fakulti seni Gunaan dan Kreatif dan En.Azman Mustapha, selaku juruteknik program Tekstil dan Fesyen. Selain itu ribuan ucapan terima kasih kepada semua responden kerana telah banyak membantu dalam proses pengumpulan data dan maklumat.

Akhir sekali, kepada rakan-rakan yang banyak memberikan semangat dan bantuan sepanjang penyelidikan yang dijalankan ini. Tidak lupa juga kepada teman-teman perintis FSGK, terutama program Teknologi Seni Reka sesi 2010/2013 yang telah terlibat secara langsung dan tidak langsung sepanjang penyelidikan ini dijalankan.

ISI KANDUNGAN

PERKARA	MUKA SURAT
Borang pengesahan	i
Pengesahan	ii
Pengakuan	iii
Penghargaan	iv
Isi kandungan	v
Abstrak	x
Abstract	xi

BAB 1 LATAR BELAKANG KAJIAN

1.0	Pengenalan	1
1.1	Penyataan masalah	3
1.2	Persoalan Kajian	4
1.3	Objetif kajian	4
1.4	Skop kajian	5
1.5	Lokasi Kajian	5
1.6	Hipotesis Kajian	6
1.7	Limitasi Kajian	6
1.8	Kepentingan kajian	6

1.9	Kerangka kajian	7
1.10	Kesimpulan	8

BAB 2 KAJIAN LEPAS

2.0	Kajian lepas	9
-----	--------------	---

BAB 3 METODOLOGI PENYELIDIKAN

3.0	Pengenalan	12
3.1	Data primer	14
3.2	Eksperimentasi	17
3.3	Pengumpulan data-data sekunder	24
3.4	Kesimpulan	25

BAB 4 HASIL DAPATAN KAJIAN

4.0	Pengenalan	27
4.1	Temubual	27
4.2	Pemerhatian	28
4.3	Pemerhatian teknik	29
4.4	Borang soal selidik	32
4.5	Persampelan	46
4.6	Kesimpulan	52

BAB 5 PRODUK AKHIR

5.0	Pengenalan	53
5.1	Proses rekaan	54
5.2	Perkembangan idea	55
5.2.1	Lakaran idea	56
5.3	Rekaan produk akhir	
5.3.1	Rekaan produk pertama	58
5.3.2	Rekaan produk ke-2	60
5.3.3	Rekaan produk ke-3	62
5.3.4	Rekaan produk ke-4	64
5.3.5	Rekaan produk ke-5	65
5.3.6	Rekaan produk ke-6	68
5.3.7	Rekaan produk ke-7	72
5.3.8	Rekaan produk ke-8	74
5.3.9	Rekaan produk ke-9	76
5.3.10	Rekaan produk ke-10	78
5.3.11	Rekaan produk ke-11	80
5.4	Kesimpulan	82

6.0	Pengenalan	83
6.1	Proses validasi	83
6.2	Kekuatan produk	90
6.3	Kelemahan produk	90
6.4	Batasan Kajian	90
6.5	Kesimpulan	91

RUJUKAN 94

Lampiran A

Lampiran B

Costing sheet produk 2

Costing sheet produk 4

Costing sheet produk 5

Costing sheet produk 6

Costing sheet produk 7

Costing sheet produk 8

Costing sheet produk 9

Costing sheet produk 10

Costing sheet produk 11

Lampiran C

Borang Kaji selidik

Borang Validasi

Lampiran D

Papan Konsep

Panel

ABSTRAK

Penambahbaikan bermakna salah satu usaha untuk membaik pulih sesuatu produk agar lebih berkualiti dan berinovasi seiring dengan zaman. Aksesori pula adalah barang yang melengkapi pakaian seseorang terutamanya wanita. Manik pula adalah butir-butir kecil daripada kaca atau karang yang berlubang dan boleh dicucuk untuk dijadikan kalung atau perhiasan. Kajian ini memfokuskan tentang penambahbaikan pada rekaan aksesori manik Sarawak untuk menjadikan ianya lebih eksklusif. Ia bertujuan bagi memperbaharui rekaan aksesori manik Sarawak yang sedia ada untuk menjadikannya lebih komersial dengan menekankan aspek nilai tambah, variasi teknik dan warna agar semua golongan berminat untuk memiliki atau menggayakan aksesori manik Sarawak. Hasil dari kajian, produk ini akan sentiasa diberi nafas baru dan di inovasikan agar tidak lupus ditelan zaman.

Kata kunci: Penambahbaikan, aksesori, manik Sarawak, inovasi, komersial.

ABSTRACT

Enhancement means an effort to repair a product into better quality and innovation in line with the times. Accessories also are items that complement one's clothing, particularly women. Beads also are minor details from boiling glass or coral pierced with holes and can be used for necklace or jewellery. This study focuses on enhancement in Sarawak bead accessory design to make it more exclusive. The aims is to renew the available Sarawak bead designs accessories to make it more commercial with emphasis on added value, variety of techniques and color so that all groups are interested in owning or styling accessories Sarawak beads. Results from the study, the product will always be given a new lease and in order not to lapse Innovating through time.

Keyword: Enhancement, accessories, Sarawak beads ,innovation, commercial.

BAB 1

PENGENALAN

1.0 Latar belakang kajian

Negeri Sarawak dikenali dengan gelaran *Bumi Kenyalang* merupakan negeri yang terbesar di Malaysia. Sarawak dan Sabah yang terletak di pulau Borneo biasanya dikenali sebagai Malaysia Timur berada dalam kawasan tropika dengan iklim khatulistiwa yang panas dan lembap sepanjang tahun. Hutan Sarawak merupakan sumber asli dan aset yang paling penting untuk menjana ekonomi negeri ini yang keseluruhannya mempunyai 11 bahagian iaitu (Kuching, Sri Aman, Sibul, Miri, Limbang, Sarikei, Kapit, Kota Samarahan, Bintulu, Mukah dan Betong).¹

Antara sumber asli tersebut adalah manik yang merupakan butir-butir kecil kaca atau karang berlubang yang boleh dicucuk sebagai manik untuk dijadikan kalung atau perhiasan. Gubahan manik merupakan salah satu seni kraftangan yang begitu popular di Sarawak.

Sejak zaman berzaman kemabiran menggubah manik telah menjadi satu seni tradisi di kalangan masyarakat etnik Sabah dan Sarawak. Antara jenis manik yang dibuat ialah daripada jenis kaca, permata dan batu akik.²

Aksesori adalah sebagai penambah gaya wanita agar kelihatan lebih bergaya. Aksesori pula adalah barang yang melengkapi pakaian seseorang terutamanya wanita.³ Tidak lengkap penampilan seseorang itu tanpa mengenakan aksesori pada diri.

¹ Dipetik dari: Enchanting Borneo, David Bowden

² Dipetik dari: Kamus Dewan Bahasa dan Pustaka

³ Dipetik dari: <http://ieyslakaieyradya.blogspot.com/2011/02/kraftangan-manik.html> (kraftangan manik)

Antara contoh aksesoris ialah rantai, cincin, gelang, subang, tas tangan, kerongsang dan banyak lagi yang boleh digunakan sebagai hiasan diri.

Perkataan penambahbaikan memberi makna salah satu usaha untuk memperbaiki sesuatu produk samada dari segi estetika ataupun fungsi supaya ianya lebih berkualiti dari yang sebelumnya.

1.1 Penyataan masalah

Setiap kajian dimulakan dengan mengenalpasti masalah. Dengan itu, beberapa penyataan kajian untuk mengetahui punca-punca masalah telah dikemukakan dalam penyelidikan. Antara permasalahan kajian yang terdapat dalam kajian penyelidikan ini ialah;

- Kurang eksplorasi dalam nilai tambah pada rekaan aksesori manik sarawak .⁴
- Rekaan yang tedapat di pasaran kini kurang menerapkan nilai kontemporari pada rekaan aksesori manik
- Teknik yang digunakan terbatas iaitu hanya menggunakan teknik anyaman dan cucuk manik.
- Haya tertumpu pada rekaan gelang dan rantai sahaja.

⁴ Sumber dipetik dari: Sumber dipetik dari akhbar online m/s 17: <http://www.utusan.com.my/utusan/sarawak>

1.2 Persoalan kajian

Kajian ini memberi fokus terhadap penambahbaikan manik Sarawak bagi menghasilkan aksesori wanita yang eksklusif. Terdapat beberapa aspek yang masih menimbulkan beberapa persoalan. Antaranya ialah;

- Adakah ciri-ciri kontemporari dapat memberi nilai eksklusif dalam penghasilan aksesori?
- Bagaimanakah teknik dan proses yang sesuai dalam menghasilkan aksesori manik sarawak ?
- Apakah rekaan aksesori yang sesuai untuk *trend* semasa yang bersesuaian dengan manik sarawak ?

1.3 Objektif kajian

- Mengenalpasti nilai tambah yang sesuai pada jenis manik dan teknik sulaman manik yang berpotensi untuk dieksplorasi bagi menghasilkan aksesori manik Sarawak yang eksklusif.
- Membuat analisa data kesesuaian produk, warna, material dan teknik yang akan diaplikasikan pada aksesori manik Sarawak.
- Menghasilkan aksesori manik sarawak yang berkonsepkan kontemporari.
- Membuat validasi terhadap produk aksesori yang telah dihasilkan bagi mengetahui pendapat responden.

1.4 Skop kajian

Sasaran kajian terdiri daripada golongan remaja dan pelancong yang berada dalam lingkungan umur 18 tahun hingga 40 tahun yang menggemarkan aksesori fesyen serta meminati seni kraf borneo yang begitu unik. Ini kerana wanita sememangnya tidak boleh dipisahkan dengan dunia fesyen dan para pelancong juga amat meminati hasil seni aksesori kraf Sarawak yang dianggap begitu unik dan menarik.

1.5 Lokasi kajian

Kajian dijalankan di Pusat Kraftangan Malaysia cawangan Sarawak, *Sarawak Craft Council, Tun Jugah Foundation Show Room* untuk mengambil input penting berkenaan dengan aksesori manik Sarawak yang sedia ada bagi mengenalpasti ciri-ciri yang terdapat pada aksesori manik Sarawak yang telah sedia ada sekaligus bertujuan untuk mengenalpasti teknik yang digunakan sebelum ini serta material yang lazim digunakan agar pembaharuan dapat dilakukan.

Kajian juga dijalankan di sekitar kawasan menjual aksesori manik sarawak iaitu Main Bazaar yang terletak di Pusat Bandaraya Kuching, serta di pusat membeli belah bagi mengenal pasti penggunaan material dan teknik yang diaplikasikan pada rekaan aksesori perhiasan wanita pada masa kini. Ianya juga bertujuan bagi mengetahui ciri-ciri rekacorak aksesori mengikut *trend* yang digemari pada pasaran tempatan.

1.6 Hipotesis kajian

Produk aksesori manik Sarawak ini akan mendapat sambutan di kalangan remaja, pelancong asing ataupun masyarakat tempatan yang meminati produk aksesori tradisional yang bersifat kontemporari.

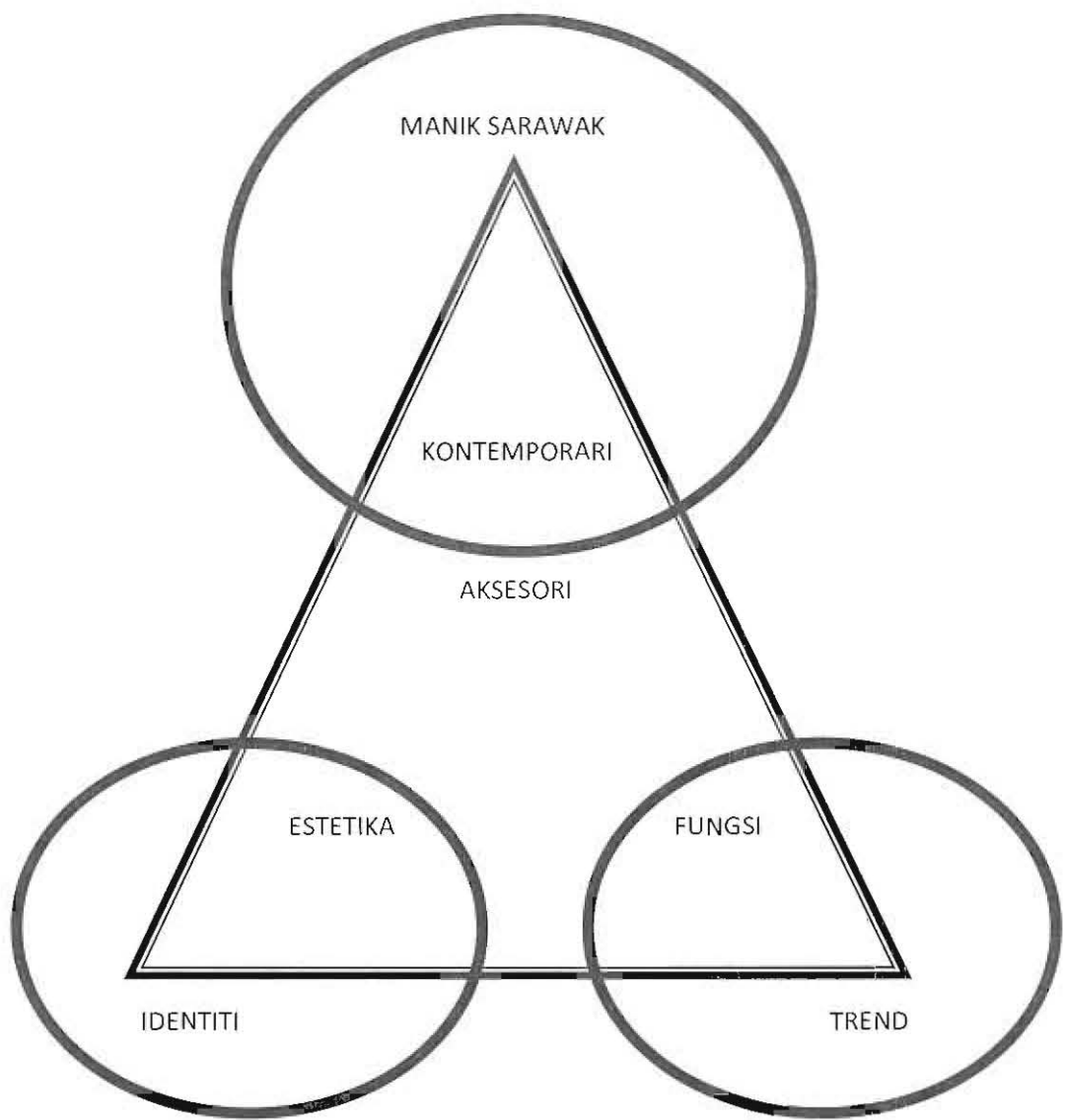
1.7 Limitasi Kajian

Limitasi bagi kajian ini ialah produk yang dihasilkan hanya tertumpu pada aksesori utama wanita seperti rantai, *chocker*, gelang, cincin dan anting-anting. Bagi material pula, hanya 80% manik Sarawak digunakan dalam keseluruhan produk aksesori manik Sarawak, manakala 20% lagi menggunakan manik lain seperti kristal dan mutiara.

1.8 Kepentingan kajian

- Langkah pembaharuan untuk mengenengahkan hasil seni manik Sarawak agar bersesuaian dengan *trend* semasa dan mendapat sambutan pasaran luar.
- Memperkenalkan kaedah baru gabungan tradisional dan moden bagi menghasilkan manik Sarawak yang lebih berinovatif.
- Menarik minat golongan remaja dan dewasa untuk mengenakan aksesori manik Sarawak, sekaligus boleh menjana ekonomi negara

1.9 Kerangka kajian

Rajah 1: Kerangka kajian

Kerangka kajian bertujuan bagi mengetahui rangka awal proses kajian iaitu dari segi rekabentuk, estetika dan juga fungsi.

Rekabentuk yang dipilih ialah rekabentuk kontemporari. Ini kerana rekabentuk kontemporari sukar di dapati di pasaran. Produk yang dihasilkan ialah rantai, *chocker*, aksesori kepala, gelang tangan, anting-anting dan cincin. Produk ini adalah antara aksesori utama wanita yang sering diguna pakai.

Dari segi estetika pula, pengkaji ingin mengekalkan ciri-ciri tradisional pada rekaan. Ciri-ciri tradisional diaplikasikan dengan penggunaan manik tradisional sarawak serta penggunaan kepelbagaian warna. Ini bagi menampakkan ciri-ciri etnik pada aksesori tersebut.

Dari segi fungsi pula, aksesori ini direka bagi mengikut *trend* masa kini dan mengikut permintaan pasaran (rujuk rajah 1).

1.10 Kesimpulan

Secara keseluruhannya, bab ini menerangkan mengenai ringkasan latar belakang kajian penambahbaikan aksesori manik Sarawak. Objektif dan permasalahan kajian ini dilihat berpotensi untuk dijalankan bagi mempertingkatkan lagi hasil seni aksesori manik Sarawak agar lebih setara dengan kehendak pasaran.

BAB 2

KAJIAN LEPAS

2.0 Kajian Lepas

Kajian lepas penting untuk mengetahui sumber rujukan yang telah digunakan oleh penyelidik berdasarkan kajian yang telah dibuat oleh pengkaji-pengkaji lepas dan merujuk tesis yang telah dihasilkan oleh mereka. Selain itu, kajian lepas ini bertujuan untuk mencari bahan bukti bagi membuktikan kesahihan sesuatu kajian yang telah dikaji atau sebagai bahan sokongan dalam setiap kajian yang dibuat.

Kajian yang pernah dijalankan sebelum ini berkaitan dengan aksesori fesyen telah dijalankan oleh **Nor Azmah Binti Ahmed**. Beliau telah menjalankan kajian ini pada tahun 2011 hingga 2012 ketika beliau belajar di Universiti Malaysia Sarawak. Tajuk kajian yang beliau jalankan ialah, "**Eksplorasi biji buahan dan kekacang dalam penghasilan aksesori fesyen**". Beliau membuat penyelidikan ini adalah bertujuan untuk melihat potensi alam semulajadi iaitu biji buahan dan kekacang dalam penghasilan aksesori fesyen. Pada halaman pertama, beliau menyatakan penghasilan aksesori fesyen menggunakan biji buahan dan kekacang ini merupakan sesuatu produk yang inovatif dalam penghasilan aksesori fesyen. Oleh itu, melalui kajian tersebut dapat mempelbagaikan pengbasilan aksesori fesyen daripada pelbagai material selain manik. Menurut kajian beliau, aksesori fesyen ialah barang-barang hiasan yang menambah dan melengkapi pakaian seperti barang kemas dan

perhiasan diri.⁵ Berikut adalah antara aksesori yang dihasilkan melalui material tersebut. Antaranya ialah rantai, chocker, anting-anting dan kerongsang (rujuk rajah 2).

Rajah 2: Penghasilan aksesori fesyen menggunakan biji buahan

Produk aksesori yang dihasilkan adalah terdiri daripada bahan semulajadi iaitu biji buah-buahan sebagai alternatif untuk menggantikan manik. Antara biji buah-buahan yang digunakan ialah biji beluru, jelai, saga, keranji, kurma, biji goreng dan kacang merah (rujuk rajah 2).

⁵ Sumber dipetik dari eksplorasi biji buahan dan kekacang Nor Azmah Mohammed(2012)

Menerusi keratan akhbar yang telah disiarkan menerusi akhbar harian berita Sarawak, sumber dari BERNAMA, yang bertarikh 17 ogos 2011 menjelaskan Seni kraf manik Borneo yang unik dengan identiti yang tersendiri boleh diperkenalkan kepada dunia fesyen antarabangsa dengan mempromosi kepada pereka jenama produk terkemuka, kata-kata ini telah dikeluarkan iaitu Datuk Amar Abang Johari Tun Openg yang merupakan Menteri Pelancongan dan Warisan Negeri.

Menurut beliau manik Sarawak merupakan antara manik yang mempunyai nilai seni tinggi dan boleh diketengahkan dalam rekaan fesyen jenama terkemuka seperti dalam pembuatan produk aksesori wanita. Untuk mengetengahkan hasil seni manik Borneo beberapa langkah pembaharuan seperti dari segi reka bentuk dan warna perlu dilakukan agar lebih sesuai dengan fesyen dunia semasa.

Beliau menyatakan kebanyakan pembuat manik di Borneo khasnya di Sarawak masih lagi menggunakan kaedah tradisional untuk menghasilkan manik selain rekaan asli bermotifkan tempatan. Beliau menegaskan bahawa untuk menarik minat pereka fesyen dunia tidak mustahil manik Borneo boleh tampil dalam pertunjukan fesyen ataupun aksesori seperti beg tangan, rantai, jam dan pelbagai jenis lagi aksesori sampingan dari jenama terkemuka dunia.⁶

⁶ Sumber dipetik dari: <http://www.utusan.com.my/utusan/sarawak>

BAB 3

METODOLOGI PENYELIDIKAN

3.0 PENGENALAN

Melalui penyelidikan ini, kaedah pengumpulan data dilakukan melalui kaedah primer dan kaedah sekunder. Kaedah primer terdiri daripada pemerhatian,temuramah, pengedaran borang soal selidik serta eksperimentasi. Sementara itu, kaedah sekunder pula dilakukan melalui media massa daripada bahan berjilid dan laman sesawang. Kesemua data yang diperlukan adalah bersangkutan dengan kajian supaya ia dapat membantu memantapkan lagi kajian untuk penghasilan produk akhir (rujuk rajah 3).